

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

بررسی وضعیت جوازهای تاسیس و پروانه های بهره برداری بخشهای صنعت و معدن

« سالهای ۸۴ لغایت ۹۲ »

با اقتباس از آمارهای وزارت صنعت، معدن و تجارت

معاونت بررسی های اقتصادی

مرکز گردآوری و تحلیل آمار

دی ۹۳

مقدمه:

با توجه به اهمیت تولید داده های آماری در بخشهای صنعت و معدن کشور، مرکز آمار ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت صنعت، معدن و تجارت در این خصوص، آمار و اطلاعات متعددی را از طریق اجرای طرح های آماری و جمع آوری آمارهای جاری، تولید می کنند.

مرکز آمار ایران برای اولین بار در سال ۱۳۵۱ سرشماری از کارگاه های بزرگ صنعتی (۱۰ نفر کارکن و بیش تر) را به اجرا درآورد و این طرح با انجام تغییرات موضوعی و چارچوبی تا سال ۱۳۷۳ ادامه یافت.

سرشماری عمومی صنعت و معدن در مرحله اول با هدف جمع آوری اطلاعات چارچوبی، کلیه فعالیتهای اقتصادی کشور در پائیز سال ۱۳۷۳ به اجرا درآمد و در مرحله دوم سرشماری باهدف تهیه اطلاعات تفصیلی مربوط به بخش های صنعت و معدن در سال ۱۳۷۴ انجام شد.

مرکز آمار ایران همه ساله آمار و اطلاعات تفصیلی واحدهای صنعتی بیشتر از ۱۰ نفر کارکن را پس از اجرای آمارگیری، جمع آوری، پردازش و منتشر می نماید. همچنین آمارهای تفصیلی معادن در حال بهره برداری کشور از سال ۱۳۵۳ تا کنون از طریق اجرای طرح آمارگیری جمع آوری، پردازش و منتشر می شود.

اداره آمارهای اقتصادی بانک مرکزی با توجه به نگاه کلانی که به حوزه صنعت داشته است اطلاعات واحدهای بزرگ صنعتی با اشتغال بیش از ۱۰۰ نفر کارکن را جمع آوری و پس از تکمیل پرسشنامه های مربوطه از این واحدها، اطلاعات رشد ارزش افزوده کل بخش صنعت در کارگاه های بزرگ صنعتی تهیه و تولید می شود.

وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز بعنوان متولی بخش تولید کشور از طریق جمع آوری آمارهای جاری از واحدهای صنعتی، معدنی و "صنایع معدنی" برخی اطلاعات آماری نظیر مقدار تولید محصولات صنعتی، معدنی و صنایع معدنی، مجوزها و پروانه های صادره صنعتی و معدنی و ... را در قالب گزارش های ماهانه، فصلی و سالانه منتشر می نماید. در مجوزها و پروانه های صادره، میزان سرمایه گذاری پیش بینی شده و فرصت های شغلی نیز جمع آوری و ارائه می گردد.

لازم به ذکر است که این وزارتخانه برای جمع آوری آمار و اطلاعات ذی ربط از طریق خود اظهاری آمارهای جاری واحدهای صنعتی و معدنی اقدام می کند، لذا چارچوب آماری ثابتی در تواتر زمانی مختلف ندارد، به همین علت نوسانات زیادی در روند تواترهای زمانی مربوطه مشاهده می شود که عمدتاً ناشی از متغیر بودن چارچوب آماری مربوطه می باشد. با این وجود در این گزارش وضعیت و روند مجوزها و پروانه های صادر شده در واحدهای صنعتی و معدنی به همراه متغیرهای میزان سرمایه گذاری پیش بینی شده و فرصتهای شغلی مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل اول

بررسی وضعیت مجوزها و پروانه های صادر شده در بخش صنعت

وضعیت جوازهای تاسیس:

جواز تاسیس و طرح توسعه صنعتی مجوزی است که برای تقاضای سرمایه گذاری از سوی وزارت خانه ها و ارگانهای مربوطه به سرمایه گذار اعطا می شود تا بر مبنای آن بتواند فعالیت صنعتی خود را آغاز نموده و زیرساخت های مورد نیاز تولید را فراهم نماید. در این مجوز ظرفیت محصولات مورد درخواست، پیش بینی اشتغال ایجاد شده و پیش بینی سرمایه گذاری صورت گرفته مهمترین اطلاعاتی است که برای برنامه ریزی در توسعه صنعتی مورد استفاده قرار می گیرد.

بررسی وضعیت جوازهای تاسیس صادر شده بخش صنعت، از سال ۸۴ لغایت ۹۲ نشان می دهد روند تعداد این مجوزها بجز در سالهای ۸۵، ۸۹، ۹۲ و رشد ناچیزی در سال ۹۰، در بقیه سالهای دوره مورد بررسی رشد منفی داشته است. رشد حدود ۷۳ درصدی تعداد جوازهای تاسیس بخش صنعت در سال ۸۵ نسبت به سال قبل بیشترین رشد از نظر تعداد، در این دوره بوده است. همچنین بیشترین رشد پیش بینی سرمایه نیز در این دوره مربوط به سال ۹۲ بوده که بیش از ۹۰ درصد می باشد. همچنین آمارها نشان می دهد سالهای ۸۵ و ۹۲ به ترتیب با رشد ۵۴ و ۳۴ درصدی، بیشترین رشد اشتغال را در دوره مورد بررسی به خود اختصاص داده اند. همچنین کمترین رشد تعداد جوازهای تاسیس صادر شده به میزان ۴۹- درصد و ۴۶- درصد مربوط به سالهای ۸۸ و ۸۷، کمترین رشد پیش بینی سرمایه به میزان ۳۶- درصد مربوط به سال ۸۷ و کمترین رشد فرصت های شغلی پیش بینی شده به میزان ۴۵- درصد مربوط به سالهای ۸۸ و ۸۷ بوده است.

جدول ۱- روند تعداد، پیش بینی سرمایه و اشتغال جوازهای تاسیس بخش صنعت در سالهای ۸۴ لغایت ۹۲

سال	تعداد (فقره)	درصد تغییرات	پیش بینی سرمایه (میلیارد ریال)	درصد تغییرات	پیش بینی اشتغال (فقر)	درصد تغییرات
۸۴	۳۱۳۳۹	-	۹۳۴۱۴۴	-	۹۶۹۶۸۸	-
۸۵	۵۴۱۴۱	۷۲٫۸	۱۵۰۸۴۸۴	۶۱٫۵	۱۴۹۴۸۲۲	۵۴٫۲
۸۶	۴۸۲۱۶	-۱۰٫۹	۱۶۵۷۲۹۶	۹٫۹	۱۵۱۷۴۲۲	۱٫۵
۸۷	۲۶۲۱۰	-۴۵٫۶	۱۰۵۹۹۰۰	-۳۶٫۰	۸۳۰۱۹۳	-۴۵٫۳
۸۸	۱۳۳۲۰	-۴۹٫۲	۸۵۰۱۱۵	-۱۹٫۸	۴۵۳۳۷۹	-۴۵٫۴
۸۹	۱۵۸۳۹	۱۸٫۹	۸۱۱۲۷۷	۳٫۷	۴۶۷۲۰۹	۳٫۱
۹۰	۱۵۹۴۶	۰٫۷	۸۱۶۴۶۱	-۷٫۴	۴۶۶۱۹۱	-۰٫۲
۹۱	۱۵۸۸۹	-۰٫۴	۶۶۳۳۶۷	-۱۸٫۸	۳۶۸۴۲۰	-۲۱٫۰
۹۲	۱۹۲۳۵	۲۱٫۱	۱۲۶۳۵۸۳	۹۰٫۵	۴۹۲۰۳۳	۳۳٫۶

همچنین بررسی ها نشان می دهد متوسط رشد جوازهای تاسیس در دوره ۹ ساله مورد بررسی از نظر تعداد، ۶ درصد کاهش یافته است. این مجوزها در این دوره رشد سرمایه ای معادل ۴ درصد و از نظر اشتغال متوسط رشد دوره ۸- درصد داشته است.

وضعیت پروانه های بهره برداری:

پروانه بهره برداری مجوزی است که بعد از راه اندازی آزمایشی طرح و تولید محصول به طرح صنعتی تعلق می گیرد. در زمان صدور این مجوز، تعداد اشتغال موجود واحد به بهره برداری رسیده و انباشت سرمایه گذاری که در طول مدت اجرای طرح توسط سرمایه گذار انجام شده است در پروانه بهره برداری قید می شود. اطلاعات تعداد پروانه های صادر شده، اشتغال و انباشت سرمایه گذاری مهمترین شاخص هایی هستند که در این مجوزها ارائه می گردد.

لازم به ذکر است تعداد پروانه ها به معنی تعداد تکمیل پروژه صنعتی تلقی می گردد و به مفهوم تعداد واحدهای تولیدی نمی باشد، زیرا امکان دارد برای یک واحد تولیدی چند پروانه، صادر گردد.

بررسی وضعیت پروانه های بهره برداری بخش صنعت از سال ۸۴ تا ۹۲ نشان می دهد، روند تعداد این پروانه ها بجز در سال های ۸۵، ۸۶، ۸۹ و ۹۲ در بقیه سال ها رشد منفی داشته است. شایان ذکر است که در سال ۹۲ نسبت به سال ۹۱، تعداد پروانه های بهره برداری بیش از ۳۷۸ درصد رشد داشته است.

بیشترین رشد سرمایه گذاری در دوره مورد بررسی مربوط به سالهای ۸۵ لغایت ۸۷ بوده که بیش از ۵۶ درصد می باشد. ضمن اینکه در بقیه سالهای دوره مورد بررسی، این رشد منفی بوده و بیشترین رشد منفی مربوط به سال ۹۱ به میزان ۴۴- درصد می باشد. متأسفانه رشد اشتغال ایجاد شده توسط این پروانه ها نیز در دوره مورد نظر عموماً منفی بوده است.

همچنین پروانه های بهره برداری در این دوره ۹ ساله مورد بررسی، بطور متوسط ۱۴ درصد از نظر تعداد رشد داشته اند، در حالیکه رشد سرمایه گذاری این پروانه ها ۱۰ درصد کاهش یافته است ولی از نظر اشتغال بطور متوسط ۶ درصد رشد داشته است.

جدول ۲- روند تعداد، سرمایه گذاری و اشتغال پروانه های بهره برداری بخش صنعت در سالهای ۸۴ لغایت ۹۲

سال	تعداد (فقره)	درصد تغییرات	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	درصد تغییرات	اشتغال (نفر)	درصد تغییرات
۸۴	۶۷۶۵	-	۵۴۹۲۷	-	۱۲۲۸۵۷	-
۸۵	۷۴۰۳	۹,۴	۸۹۱۲۱	۶۲,۳	۱۳۹۲۳۳	۱۳,۳
۸۶	۸۷۴۱	۱۸,۱	۱۳۹۵۵۱	۵۶,۶	۱۶۸۷۵۷	۲۱,۲
۸۷	۷۶۹۳	-۱۲,۰	۲۲۶۸۱۴	۶۲,۵	۱۴۶۲۱۶	-۱۳,۴
۸۸	۶۶۶۶	-۱۳,۳	۲۰۷۵۴۲	-۸,۵	۱۴۰۲۴۵	-۴,۱
۸۹	۶۸۹۱	۳,۴	۱۹۴۰۶۸	-۶,۵	۱۳۱۰۸۵	-۶,۵
۹۰	۶۳۴۰	-۸,۰	۱۵۹۶۰۴	-۱۷,۸	۱۱۱۲۴۹	-۱۵,۱
۹۱	۴۰۲۱	-۳۶,۶	۹۰۲۲۹	-۴۳,۵	۷۰۲۴۸	-۳۶,۹
۹۲	۱۹۲۳۵	۳۷۸,۴	۸۶۲۱۶	-۴,۴	۵۱۰۰۱	-۲۷,۴

بررسی وضعیت کارت شناسایی و گواهی فعالیت صنعتی:

کارت شناسایی فعالیت صنعتی، مجوزی است که برای تداوم فعالیت کارگاههایی که قبل از تاریخ ۱۳۶۴/۶/۳۰ در محدوده شهری فعال بوده اند صادر شده است.

آمار مربوط به کارت های شناسایی که تا پایان سال ۹۱ جمع آوری شده حاکی از آن است که ۶۳۳۸ فقره کارت شناسایی صادر شده و اشتغالی معادل ۱۰۷۷۳۸ نفر ایجاد نموده است.

گواهی فعالیت صنعتی نیز مجوزی است که برای واحدهای مستقر در محدوده ۱۲۰ کیلومتری تهران و ۵۰ کیلومتری اصفهان که قبل از تاریخ ۱۳۶۴/۶/۳۱ احداث و فعال بوده و تداوم انبوه یک یا چند محصول را اثبات نموده اند، صادر می شود. آمارها نشان می دهد که ۷۹۸۱ فقره گواهی فعالیت صنعتی تا پایان سال ۹۱ صادر شده و اشتغالی معادل ۹۰۴۲۴ نفر ایجاد نموده است.

جدول ۳- تعداد کارت های شناسایی و گواهی فعالیت صنعتی تا پایان سال ۹۱

گواهی فعالیت صنعتی		کارت شناسایی	
اشتغال (نفر)	تعداد (فقره)	اشتغال (نفر)	تعداد (فقره)
۹۰۴۲۴	۷۹۸۱	۱۰۷۷۳۸	۶۳۳۸

فصل دوم

بررسی وضعیت پروانه های اکتشاف و گواهی کشف صادر شده در بخش معدن

بخش معدن در ایران یکی از مهمترین پتانسیل های منابع طبیعی است. در ایران ۶۸ نوع ماده معدنی در حال بهره برداری وجود دارد که به لحاظ تنوع جزء ۱۰ کشور برتر معدنی جهان تلقی می شود.

نتایج آخرین آمارگیری معادن کشور نشان می دهد در سال ۹۱ تعداد معادن در حال بهره برداری ۵۳۱۶ معدن بوده است. ارزش کل تولیدات معادن در حال بهره برداری کشور در سال ۹۱ بالغ بر ۱۰۱۲۱۰ میلیارد ریال بوده و بیش از ۷۹۰۰۰ میلیارد ریال ارزش افزوده ایجاد نموده است.

در جدول زیر برخی از شاخص های منتخب واحدهای معدنی ارائه شده است.

جدول ۴- شاخص های منتخب معادن در حال بهره برداری کشور از سال ۸۴ لغایت ۹۱

سال	تعداد معدن (واحد)	تعداد شاغلان (نفر)	ارزش کل تولیدات (میلیارد ریال)	ارزش افزوده (میلیارد ریال)	ارزش سرمایه گذاری (میلیارد ریال)
۸۴	۳۳۲۴	۵۴۸۵۴	۱۶۷۷۰	۱۳۵۰۳	۲۵۵۱
۸۵	۳۵۸۲	۶۰۰۶۲	۲۲۶۴۲	۱۶۶۶۶	۱۷۳۷
۸۶	۳۷۹۹	۶۶۲۵۰	۳۰۶۴۷	۲۳۷۳۳	۲۵۸۳
۸۷	۴۱۱۶	۷۵۴۵۸	۳۵۵۶۸	۲۷۷۵۴	۳۳۰۲
۸۸	۴۴۲۶	۷۶۸۵۴	۳۵۵۸۶	۲۶۶۶۳	۳۶۳۱
۸۹	۴۹۷۴	۸۱۲۹۳	۵۰۱۴۸	۳۸۷۳۷	۶۳۴۱
۹۰	۵۲۴۶	۸۴۵۲۸	۶۵۴۴۲	۵۰۴۲۲	۶۱۴۹
۹۱	۵۳۱۶	۸۴۹۲۲	۱۰۱۲۱۰	۷۹۱۶۳	۸۶۰۷

ماخذ: مرکز آمار ایران

بررسی وضعیت پروانه های اکتشاف و گواهی کشف:

بهره گیری از ذخائر معدنی کشور در گرو اکتشاف، استخراج و فرآوری و عرضه به بازارهای داخلی و خارجی می باشد. برای واگذاری معادن، دانستن کیفیت، کمیت و تغییرات احتمالی ماده معدنی الزامی می باشد. لذا قبل از واگذاری اینگونه معادن، اجرای عملیات اکتشافی بمنظور اخذ گواهینامه کشف الزامی است. متقاضیان پس از دریافت پروانه اکتشاف و انجام عملیات اکتشافی و به نتیجه رسیدن اقدامات، موفق به دریافت گواهینامه کشف میگردند که در صورت تمایل به بهره برداری، پروانه بهره برداری از معادن برای آنان صادر خواهد گردید.

لذا صدور مجوزهای معدنی در کل کشور طی سال های ۸۴ لغایت ۹۲ در قالب ۴ نوع مجوز معدنی (پروانه اکتشاف، گواهی کشف، پروانه بهره برداری و اجازه برداشت) بشرح زیر اعلام می شود.

پروانه اکتشاف: کلیه پروانه های اکتشاف صادره که طی سالهای گذشته تا پایان ماه مورد گزارش، فعال و در حال انجام فعالیت های اکتشافی بوده و هنوز منجر به صدور گواهی کشف نگردیده باشد را شامل می شود. پروانه های ابطالی و یا فاقد اعتبار در این آمار منظور نمی گردد.

گواهی کشف: کلیه گواهی نامه های کشفی که از سال گذشته صادر، ولی منجر به صدور پروانه بهره برداری نگردیده است را شامل می شود.

پروانه بهره برداری: پروانه بهره برداری صادره ای که از سال های قبل تا پایان ماه مورد گزارش مشغول عملیات بهره برداری از معدن باشند را شامل می شود. پروانه هایی که به دلایلی فعالیت بهره برداری آنها متوقف و یا صلب صلاحیت گردیده اند در این آمار منظور نمی شوند.

بررسی اجمالی مجوزهای معدنی صادره طی سال های ۸۴ لغایت ۹۲، نشان می دهد تعداد پروانه های اکتشاف در سال ۹۲، با رشد ۲۶ درصدی بیشترین رشد را به خود اختصاص داده است همچنین تعداد این پروانه ها در سال ۹۲ معادل ۲۱۶۱ فقره بیشترین تعداد را داشته است. گواهی های کشف در سال ۸۷ با رشد ۳۰ درصدی، بیشترین رشد را در دوره مورد بررسی داشته و در سال ۹۰، تعداد ۸۸۲ گواهی کشف، بیشترین تعداد را در دوره مورد بررسی به خود اختصاص داده است.

متوسط رشد تعداد پروانه های اکتشاف در این دوره ۹ ساله ۴ درصد و متوسط رشد گواهی های کشف ۷ درصد بوده است.

جدول ۵ - بررسی تعداد پروانه های اکتشاف و گواهی های کشف معادن سالهای ۸۴ لغایت ۹۲

گواهی کشف		پروانه اکتشاف		سال
درصد تغییرات	تعداد	درصد تغییرات	تعداد	
-	۵۰۸	-	۱۵۷۵	۸۴
۳,۹	۵۲۸	-۱,۷	۱۵۴۹	۸۵
-۱,۵	۵۲۰	۵,۴	۱۶۳۲	۸۶
۳۰,۰	۶۷۶	۶,۱	۱۷۳۱	۸۷
۱۶,۹	۷۹۰	۱,۸	۱۷۶۲	۸۸
۴,۷	۸۲۷	-۰,۴	۱۷۵۵	۸۹
۶,۷	۸۸۲	-۱۲,۰	۱۵۴۴	۹۰
-۱۰,۵	۷۸۹	۱۰,۶	۱۷۰۸	۹۱
۹,۹	۸۶۷	۲۶,۵	۲۱۶۱	۹۲

بررسی وضعیت پروانه های بهره برداری:

روند صدور پروانه بهره برداری معادن در کل کشور حاکی از آن است که در طی دوره یاد شده ۷۱۳۱ فقره مجوز صادر شده که بیشترین تعداد پروانه های صادر شده مربوط به سال ۹۰ بوده است. در سال ۸۷، تعداد ۶۵۸ پروانه بهره برداری با ایجاد شغل برای ۴۰۴۲۲ نفر، بیشترین رشد را در ایجاد اشتغال داشته است. همچنین بیشترین سرمایه گذاری مربوط به سال ۹۰، معادل ۹۶۲۲ میلیارد ریال بوده است. در سال ۹۲، تعداد پروانه ها ۱۲ درصد رشد داشته است که معادل ۳۳ درصد رشد اشتغال و ۲۴ درصد رشد سرمایه گذاری را به همراه داشته است. آمار مربوط به پروانه های بهره برداری بخش معدن نشان می دهد این مجوزها از نظر تعداد رشد ۴ درصدی در دوره مورد بررسی داشته اند که بطور متوسط ۴ درصد اشتغال و ۱۸ درصد رشد در سرمایه گذاری داشته اند.

جدول ۶- روند صدور پروانه های بهره برداری از نظر تعداد، اشتغال و سرمایه گذاری سالهای ۸۴ لغایت ۹۲

سال	تعداد (فقره)	درصد تغییرات	اشتغال (هزار نفر)	درصد تغییرات	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	درصد تغییرات
۸۴	۶۵۴	-	۷۱۷۱	-	۲۴۰۲	-
۸۵	۵۹۵	-۹,۰	۶۱۳۰	-۱۴,۵	۱۴۶۲	-۳۹,۱
۸۶	۶۱۰	۲,۵	۶۵۰۵	۶,۱	۱۹۴۰	۳۲,۷
۸۷	۶۵۸	۷,۹	۴۰۴۲۲	۵۲۱,۴	۳۸۷۹	۹۹,۹
۸۸	۸۳۰	۲۶,۱	۸۹۱۸	-۷۷,۹	۴۳۴۵	۱۲,۰
۸۹	۹۹۷	۲۰,۱	۱۰۲۴۴	۱۴,۹	۵۷۶۲	۳۲,۶
۹۰	۱۰۴۰	۴,۳	۱۰۴۱۵	۱,۷	۹۶۲۲	۶۷,۰
۹۱	۸۲۱	-۲۱,۱	۷۴۸۵	-۲۸,۱	۷۳۲۸	-۲۳,۸
۹۲	۹۲۶	۱۲,۸	۱۰۰۲۶	۳۳,۹	۹۱۲۹	۲۴,۶

تهیه و تنظیم:

پریسا مطرانلویی